

ממדף הספרים

נפשו של לוחם

בעקבות ספרו של
אביגדור קהלני, דרך לוחם,
ת"א, סטימצקי 1989

אלוף (מיל") ישראל טל

ספרו של תא"ל אביגדור קהלני – דרך לוחם – כשמו כן הוא. הוא מתאר את דרכו של לוחם השריון אביגדור קהלני. אבל זהו גם ספר על צה"ל ועל דרכי לוחמיו. זהו ספר על תרבותה הצבאית של ישראל. תרומתו של קהלני לביטחון מדינת ישראל היא משולשת: הוא השתתף בכל מלחמותיה מאז שעמד על דעתו והשליך את נפשו מנגד בשדות קרב רבים. הוא העז והקריב מעל ומעבר לחובת התפקיד, והוא כתב את הספרים עז 77 ודרך לוחם.

רובנו ממלאים את חובתנו ומשרתים את העניין הכללי, ואף מסכנים את חייו ביום פקודה, בלי שמעשהו של היחיד יפרוץ דרך ויהיה למופת. חלקו של היחיד, בדרך כלל, נבלע ומתמזג בעלילה הקיבוצית. רק מיעוט מתוכנו נושא על גבו את עיקר המשא הלאומי. על מיעוט זה נמנים הנבחרים, שברגעי ההכרעה, כאשר הכל מוטל בכף, הם קובעים אמות מידה, מתעלים ומוכיחים שגם הבלתי־אפשרי הוא אפשרי ושגם הלא יאומן יכול להתגשם. וקהלני הוא אחד מאלה.

מתברר, שאין בנמצא אמנות של אבחנה ושל גילוי גיבורים אפרירי. ולכן בשעת מבחן אנחנו מופתעים, משתאים ותוהים, כאשר אנחנו מגלים שאחד מתוכנו, שהוא כאחד האדם, בשרודם רגיל, מתבלט ומורה את הדרך לאחרים. אביגדור קהלני הוא אחד מיחידיו הסגולה שבין המעטים האלה שהתגלו לנו – הוא גיבור.

סיפורו של קהלני מגולל גם את דרך החתחתים שעבר עד שהוסמך כקצין. למרבה המזל, בזכות עקשנותו שלו ובזכות תבונת מפקדיו, ודדו בראשם, זכה צה"ל במפקד ובלוחם דגול.

קהלני עשה מעשים הרבה במלחמות וביניהן בהיותו בריא ובהיותו פצוע כאחד. את ספרו, עז 77, הוא כתב בדם לבו. זהו ספר תעודה אותנטי על הקרבות שידע גדוד הטנקים שלו במלחמת יום־הכיפורים. בספר זה, תיעד את טבעו של הקרב

המשוריין ואת אומץ הלב, ההקרבה והתושייה, שגילו השריונאים בבואם להושיע את ישראל. הוא תיאר את אחוות הלוחמים ואת הסטנדרטים, שהם קבעו, כמופת לדורות־יבואו של שריונאים. ניתן לייבא מבחוץ אמצעי לחימה, אולם מוטיוציה גבוהה ורוח־לחימה לא ניתן לייבא. אלה הם כוחות לאומיים ספונטאניים והם מתהווים או לא מתהווים בנשמת העם פנימה.

בספרו דרך לוחם, קורע לנו קהלני אשנבים להכרת היסודות ואבני הפינה של עוצמתנו הצבאית. זהו ספר מגוון, העוסק כאמור, בתרבותה הצבאית של ישראל, והנוגע בעשרות מרכיבים של רקמת ההווה הצבאית המיוחדת שלה.

הספר מראה שהגורל היהודי, קרקע הצמיחה, מופת הגבורה של לוחמים אחרים והמחויבות לחברים־לנשק, הם הכוחות המניעים אותנו. הוא גם מוכיח שאנחנו משיבים מלחמה ועומדים על נפשנו ונהרגים במלחמה הכרחית על החרות ועל הקיום.

מתוך הריבוי של הנושאים והתחומים שמביא קהלני בספרו, על סמך ידיעה וניסיון אישיים ובלתי אמצעיים, מזדקרת האחדות שברבי הצה"ל, שברבי השריונאי.

אנחנו מתוודעים אל הבית והשורשים, אל קרקע הצמיחה והמורשת, שמצמיחה גיבורים. אנחנו מתוודעים לרקע ולהבנה ולמוכנות הנפשית לאורך תקופת הילדות וההתבגרות לקראת הכניסה לצה"ל. להלם ולפער שבין החלומות והציפיות לקראת הגיוס, ולמציאות שאחד הגיוס. אנחנו מתוודעים לחבלי הקליטה בצבא ולתהליך המרוכז והאינטנסיבי של הכשרת הלוחם הקרבי כטוראי, כמפקד טנק, כקצין שריון וכמפקד בכיר. אנחנו מכירים שלל נושאים ותחומים של ההווה הצבאית הצה"לית. שלל נושאי לחימה, שיגרה, ומקצוע. אנחנו למדים מהו גדוד טנקים סדיר בצה"ל. אנו

נכות ונעדרים. הוא מדבר על אבדות בקרב ועל השפעתן הפסיכולוגית על הלוחמים.

הוא דן בדבקות במשימה, בצל"שים ובאחוות לוחמים ובחברות לנשק. הוא אינו תמים. מתוך תיאורו עולה המורכבות של רקמת היחסים בין אנשים על היפה ועל המכוער שבה, על האמיתי ועל המדומה.

המחבר נוגע בשלל הנושאים של חיי צה"ל, על האורות – במיוחד האורות – אך אינו פוסח גם על הצללים. לצד הצדדים היפים של חיינו הצבאיים, והערכים האנושיים והחבריים שלנו, הוא מתאר גם את הצדדים המכוערים.

הוא מתאר את מנת חלקו של לוחם מצטיין מידי חבריו לנשק ומידי החברה, שאינה רואה הצלחה בעין טובה, ואינה מצטיינת בסובלנות ובסלחנות נוכח כישלונות או מעידות, אפילו הם מדומים. ההשתייכות לצה"ל היא השתייכות למשפחה והיא מעניקה ביטחון עצום. הקולקטיב ערב לך ואתה ערב לקולקטיב. מהבחינה האנונימית הזאת קיימת חברות לנשק, גם אם המתחים האישיים והחיכוך והתחרות והקנאה משחיתים הרבה חלקות טובות. כל עוד אין לך בעיה ואתה פשוט מצליח ומתקדם, מוכנים לטרוף אותך. אבל ברגע

שיש לך שריטה – אין גבול למה שכל אחד מחברך יהיה מוכן לעשות למענך. את שטר החברות פורע היחיד עד תומו רק אחרי שהוא פוצע אותך ואז ייצא מכליו כדי להביא לך מזור.

המלחמה, גם את ההצלחות וגם את השגיאות ואת הכישלונות. הוא מתאר את הצדדים הערכיים והטכניים, ואת מיטב המאמצים ותעצומות הנפש שאנו משקיעים כדי להרוג את הקמים להורגנו,

ולצד כל אלה הוא מביא את ערכי המסירות, ההקרבה והמאמצים, שאנו משקיעים באמצעות חיל הרפואה ופעולות החילוץ בשדה-הקרב, כדי להציל ולרפא את הנפגעים. קהלני עוסק בבעיות הכאובות של שכול,

מתוודעים לשיגרת הדריכות והכוננות כנורמה וכפרקטיקה יומיומית. אנחנו למדים שצה"ל – למוד כוננות ומלחמה הלכה למעשה – אינו צבא הממתין והנכון להשיב מלחמה בבוא העת, אם בכלל

תתרחש. הוא לא צבא יום פקודה אלא הוא צבא דורות ושנות פקודה. זהו צבא הלוחם יום-יום, שעה-שעה מיום היווסדו.

הספר דרך לוחם משקף את ייעודו של צה"ל – חייה של ישראל תלויים בו ברציפות, כי מבקשי נפשה לוחמים בה ללא הרף. אנחנו למדים כי הצבא, שבו משרת אביגדור קהלני, אינו נקי משגיאות, מליקויים ומחסרונות, אבל הוא לא צבא הבטלה, הטסק והקסרקטין. הוא צבא השדה.

הספר מתאר את העיסוק בשיגרה ובמשימות הכוננות והביטחון השוטף והמלחמה, לצד העיסוק בניין הכוח ובתהליך ההתעצמות של צה"ל, הקמת יחידות חדשות וקליטת נשק חדש. המחבר דן במשמעות של הפיקוד על פלוגת טנקים, על גדוד טנקים, על חטיבת טנקים ועל אוגדה משוריינת. ולא כמצוות אנשים מלומדה, אלא מתוך התנסותו האישית.

הוא קורע לנו אשנבים למלחמות ששת הימים, יום הכיפורים ולבנון, ומציג את פניה השונות של ההווה

הצבאית ושל המלחמה, את סוגיית המנהיגות, את סוד הדוגמה האישית ואת משקלם של אומץ הלב, המקצועיות והמשמעת. הוא מציג את רזי הפיקוד והשליטה ואת צדדיה השונים של

כולנו מטיים שכם וחשים לעזרה כדי להציל את הגוף, אך על הנפש עטים כציפורי־טרף. גם על מחבר הספר לא פסח הניסיון הזה. כאשר נשרף מידי אויב בטנק שלו, נחלצנו כולנו לסעוד אותו. אך מכיבוש הבופור, שממנו יצא שלם בגופו, יצא פצוע בנפשו, מידי חבריו לנשק.

הספר דרך לוחם מרים תרומה חשובה להבנת משמעות המושג אחוות לוחמים, כי את המורשת מטפחים לא רק על־ידי חיקוי הערכים החיוביים ואימוצם, אלא גם על־ידי חשיפת צרות העין, האכזריות ורצח האופי, המתגלים בקרבנו לעתים, על מנת ללמוד את לקחם, לסלוד מהם ולהתנער מהכיעור שמעכיר את תחושת אחדות הגורל ואחדות המטרה בתוכנו.

בבואנו לחרוץ משפט בחכמה־לאחר־מעשה, עלינו לזכור כי לימוד לקחי המלחמה הוא מעבר מערפל הקרב הרווי אדי אבק־שריפה לערפל ההיסטוריה הצבאית, הכבד ממנו והרווי אדי רעל. מאדי הרעל, לא מהתקשורת, על הלוחמים להישמר!

וצריך להיזהר ולא להציג את המלחמה ככלילת השלמות, כפעילות מסודרת

וסטרילית שרק בגלל מפקדים כושלים ושיגאות היא גורמת כאב, סבל ושכול. מי שהתנסה בקרב, מי שיודע את טבע הקרב, חוטא שבעתיים כאשר הוא קובל לאחר מעשה על התקלות, השיבושים ומזל־הביש ועל כך שהציפיות הוורודות לא התממשו. יש משום חוסר יושר בהצגת המלחמה כמסכת מדויקת לפרטיה. ויש הרבה רשעות כאשר תולים את אשמת הטבע ההפכך של הקרב ואת האסונות הצוררים בכנפיו באלה שמשתתפים בו ונשחקים בו.

הספר דרך לוחם סוגר את מעגל שירותו הפעיל של אביגדור קהלני בצה"ל והוא גם סוגר את מעגל המידע והדין וחשבון שהוא מגיש לנו. בספרו עז 77 הוא מתאר כיצד אנחנו הורגים ונהרגים. ובדרך לוחם הוא מלמד אותנו מה מניע אותנו, ומדוע ועל מה אנחנו נהרגים.

הספר הוא גם ספר פרידה. אנחנו למדים על התלבטויותיו ואולי גם על כמעט־יסוריו של מי שהיה כל ימיו חלק אורגני של צה"ל ובשר מברשו, כאשר הוא מגיע לסוף הדרך ועליו לעזוב.

בשחר ימיו של חיל השריון הישראלי תרגמנו לעברית ספרים של לוחמי שריון

זרים, ולמדנו ממורשתם. למדנו את לוחמת השריון, אך לא יכולנו לשאוב מהם וממורשתם את ערכי ההתנדבות והדבקות במשימות הצבא היהודי הציוני. את אלה אנו שואבים מספריהם של לוחמי השריון של ישראל, מהדין וחשבון שהם מוסרים לנו על חוויותיהם, ועל האופן, שבו הם הצליחו להכריע קרבות ולהושיע את ישראל. ספרים כאלה הם למשל הספרים של אביגדור קהלני, וספריהם של השריונאים רון זוהר ואלישיב שמש* על מלחמת יום־הכיפורים. הם מבטאים את מורשת ההקרבה, את המיומנות ואת הגבורה של הטנקיסטים הישראלים. הם מוכיחים שוב ושוב כי הגבורה היא הערך העליון, היא היסוד הבסיסי שבלעדיו לא ניתן להכריע קרבות ולנצח במלחמות.

* רון זוהר, סיפור מלחמה, ת"א: מערכות, 1988 (מהדורה שנייה); אלישיב שמש, סערה באוקטובר, ת"א: מערכות, 1986 – המערכת.

